

REPORTAGE SAKS BYSKOLOR

Det lyser om Obidah när hon står vid svarta tavlan och tittar ner på sina elever som förstås sitter på golvet. Obidah är en av många unga kompetenta kvinnor som SAK rekryterat som lärare.

Skolan är slut för dagen. Eleverna från Now Abad Wakhshi ger sig av hemåt så dammet ryker.

SAKs skolor ändrar attityder

De byskolor som SAK driver ger inte bara tiotusentals barn bättre framtidsmöjligheter. De förändrar också själva bilden av hur samhället fungerar, och vad män och kvinnor förväntas ha för roller. TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDH

FYRA BESÖK ÄR NOG alldeles för lite för dra någon säker slutsats. Men tre besök på byskolor som SAK driver i distriktet Keshem och ett i en skola en bit utanför Taloqan ger ändå en tydlig bild.

För det första öser alla beröm över SAK och det organisationen bidrar med: skolböcker, skolmaterial, löner, kvalitetskontroll och fortbildning till lärarna. Skolböckerna är på plats när terminen börjar. Lärarna får lönen punktligt utbetald. Det är i och för sig inget ovanligt att den som uppfattas som representant för biståndsgivaren möts av tack-samhet. Men berömmet är tydligt och samstämmigt.

För det andra engagerar sig hela lokalsamhället för sin skola. Föräldrar är med och gräver latriner och är aktiva med att försöka lösa varje problem som dyker upp på skolorna. Själva skollokalerna är det varken SAK eller staten som står för, utan byborna själva.

– De flesta här i byn har ingen utbildning. Men vi vill att våra barn ska få gå i skolan, säger Hassibullah som är ordförande i School Management Council (ung. Hem o skola) i en av byarna.

För det tredje verkar föreställningen om att utbildning enbart är för pojkar vara nästan helt bortblåst. Vare sig elever, lärare, rektorer, föräldrar eller SAKs anställda möter annat än ett fåtal personer som argumenterar emot att flickor ska få gå i skolan. (Det kanske bör tilläggas att det finns andra områden i Afghanistan där människor hyser mer konservativa åsikter.)

Men alla är utan undantag också överens om att det största problemet är bristen på bra skollokaler. Eftersom det är byborna själva som står för lokalen finns inte ekonomi för några nybyggen. Man hyr in sig i gamla bondgårdar eller vad man lyckas hitta. Eleverna trängs i källarlokalerna, uppe på vindsloft och har ibland lektioner utomhus.

– Jag har sett skolan inne i stan och önskar att vi kunde ha en likadan, säger Mohammad Qurban, en föräldralös kille på 10 år.

Konceptet kallas Community Based School (CBS), eller byskolor på svenska. Det innebär att SAK stöder skolor där staten inte har någon skola på rimligt avstånd. Tanken är att när barnen blivit äldre och klara en lite längre skolväg så flyttar de över till en vanlig skola. Det kan ibland

ske redan efter årskurs tre, men det finns exempel på elever som går kvar i CBS ända till nian.

De barn som har turen att gå i en byskola driven av SAK kan räkna med att få möta välutbildade och motiverade lärare. De får riktiga skolböcker i en skola som bakom sig har en organisation och ett lokalsamhälle som bryr sig om undervisningens kvalitet. I statliga skolor får barnen många gånger uppleva stora klasser och lärare som inte bryr sig, och som kanske till och med betalt en korrupt tjänsteman för att få en lärartjänst. Och så finns det barn som bor i områden där det helt saknas skola.

Detta är förstås djupt orättvist. Alla barn i Afghanistan har rätt till en bra grundutbildning, men får det inte. För SAK finns inte mycket annat att göra än att inta en pragmatisk hållning och känna glädje över att i alla fall ganska många barn får en bra start i livet.

SAK arbetar målmedvetet för att få in fler kompetenta lärare. Undan för undan ersätts lågutbildade män, ofta mulor, med utbildade lärare. Och då handlar det till stor del om unga kvinnor. På de skolor som drivs av SAK i Taloqan är det nu nära 60 procent kvinnor bland lärarna (på andra håll där SAK bedriver utbildning är andelen inte lika hög). Det är en mycket viktig faktor för att få fler lite äldre flickor i skola, för från årskurs 6 anser många att flickor inte får ha manliga lärare. Flertalet av dem har gått en tvåårig lärarutbildning, några har till och med universitetsexamen. De är kompetenta och mycket motiverade att göra ett bra jobb.

– De unga kvinnliga lärarna betyder mycket i byarna. Både barnen och andra i byn ser att kvinnor kan utbilda sig och ta kvalificerade arbeten, säger Sayed Mukhtar, som ansvarar för utbildningsprogrammet på SAKs kontor i Taloqan.

Obidah, 24 år, är en av de lärare som alltså inte bara förmedlar kunskap utan genom att bara vara den hon är förändrar synen på hur samhället fungerar, och mäns och kvinnors roller. Det lyser om henne när hon står framme vid svarta tavlan. Till skillnad från de skygga skolflickorna så viker hon inte ner blicken när hon möter en utländsk man. Och hon har inget emot att bli fotograferad, åtminstone inte så länge bilderna publiceras i utländsk media.

– Det här jobbet är ett kall. Vi är här för att vi vill vara här, säger Obidah.